

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИКО-ФАРМАЦЕВТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЦЕНТРАЛЬНА МЕТОДИЧНА РАДА

МАТЕРІАЛИ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
ЦЕНТРАЛЬНОЇ МЕТОДИЧНОЇ РАДИ ЗДМФУ**

СТРАТЕГІЇ

**ФУНКЦІОНУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ СИСТЕМИ
СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ТА ФАРМАЦЕВТИЧНОЇ ОСВІТИ
В УМОВАХ ВИКЛИКІВ СЬОГОДЕННЯ**

08 червня 2023 року, м. Запоріжжя

Запоріжжя, 2023

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ НА КАФЕДРІ ФАРМАКОГНОЗІЇ, ФАРМАКОЛОГІЇ ТА БОТАНІКИ	141
С.Д. Тржецинський, В.І.Мозуль	
ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ОТОРИНОЛАРИНГОЛОГІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	142
В.І. Троян	
УКРАЇНОЦЕНТРИЗМ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК ОСНОВА ПОБУДОВИ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ.....	143
О.Д. Турган	
ФУНКЦІЇ ТА СУЧАСНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ НАУКОМЕТРИЧНИХ БАЗ ДАНИХ.....	145
Н.С. Тюркеджи, А.Ю. Толочко	
ПЕРСОНАЛІЗОВАНИЙ ПІДХІД ДО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ – ПОТРЕБА ВОЄННОГО СТАНУ	148
О.В. Усачова, Є.А. Сіліна, Н.В. Воробйова	
НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ (З ДОСВІДУ РОБОТИ КАФЕДРИ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗДМФУ)	149
І.Г. Утюж, Д.П. Сепетий, С.А. Козиряцька	
ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БІОЛОГІЧНА ХІМІЯ» У СТУДЕНТІВ ІІ КУРСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 227 «ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ».....	151
Є.Р. Федотов, Є.К. Михальченко, О.Ю. Черчесова	
ДОСВІД КАФЕДРИ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ, ОПЕРАТИВНОЇ ХІРУРГІЇ ТА ТОПОГРАФІЧНОЇ АНАТОМІЇ У ВИКЛАДАННІ АНАТОМІЇ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	152
М.С. Щербаков	
ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ФТИЗІАТРІЇ І ПУЛЬМОНОЛОГІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ	154
Р.М. Ясінський	

Важливим є те, що кафедра дитячих інфекційних хвороб, є клінічною кафедрою на якій вкрай важливим є оволодіння практичними навичками студентами щодо обстеження, лікування та профілактики інфекційних захворювань у дітей. При цьому, студенти 5-го курсу, які проходять навчання в дистанційній формі, не мають такої можливості. З метою наближення до відповідних умов ми розмістили на електронній сторінці кафедри «легенди до написання історії хвороби», які містять не лише опис анамнезу, основних клінічних проявів, даних додаткових обстежень хворих, але й візуальні (фотоматеріали клінічних ознак та даних лабораторних досліджень) дані до кожного випадку. Саме цей розділ роботи студентів є важливим при їх оцінюванні.

Дистанційне навчання он-лайн не повинно вселяти в своїх учнів почуття роз'єднаності, самотності або ізоляції, навпаки, в процесі його створюється атмосфера присутності, співпраці і кооперації, реалізуються способи тісного контакту студентів з викладачами і однокурсниками, практично за аналогічною схемою, що використовується і під час очного навчання. Взаємодія студентів і викладача в системі ДН передбачає обмін повідомленнями шляхом їх взаємної розсилки за адресами кореспондентів через комп'ютерні мережі.

Дистанційне навчання на циклі «дитячі інфекційні хвороби» закінчується складанням студентами кінцевого тестового контролю. Для цього силами співробітників кафедри було створено інтерактивну форму із тестовими завданнями. З метою уникнення недоброчесного виконання студентами цього завдання кожній групі посилення на тести відкривають лише на останньому занятті та на фіксований час (з розрахунку – одна хвилина на тест).

Висновки. 1. Сучасні інтернет-технології можуть бути успішно використані для організації дистанційного навчання студентів медичних ВУЗів.

2. Часткове подолання неможливості відпрацювання практичних навичок в таких умовах можливо через певні клінічні завдання із фото та відеоматеріалами.

НАВЧАННЯ ТА ВИКЛАДАННЯ: АКТУАЛЬНІСТЬ ТА ЯКІСТЬ (З ДОСВІДУ РОБОТИ КАФЕДРИ СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ЗДМФУ)

І.Г. Утюж, завідувач кафедри суспільних дисциплін, доктор філософських наук, професор,
Д.П. Сепетий, доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін, С.А. Козиряцька,
кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри суспільних дисциплін

Вже декілька років поспіль основним пріоритетом нашого університету є вдосконалення викладання та навчання, особливо в контексті становлення європейського простору вищої освіти в Україні. Вибудовування навчального процесу у світлі нової парадигми дає можливість підвищити авторитет дисциплін філософського і соціогуманітарного спрямування в системі вищої медичної освіти, адже основними принципами «європейськості» є студентоцентроване навчання, навчання, яке базується на результаті, а також розвиток компетентностей студентів і прагнення до досконалості.

Таким чином, у нашому університеті формується культура, у якій роботі кафедр філософського і соціогуманітарного спрямування надається особливого значення, оскільки ми стаємо частиною університетської команди, яка створює середовище, де формуються смисли, а також викристалізовується розуміння того, що вища освіта має слугувати людству і планеті заради їх процвітання, тому визначається її основоположна мета – сформувані вільних і відповідальних людей. Вища освіта сьогодні має відповідати на сучасні виклики: політичні (авторитаризм, популізм, війна); економічні (digital capitalism (цифровий капіталізм), data economy (економіка даних)); соціальні (міграція, сім'я, інклюзія, соціальне згуртування, доступ до освіти); екологічні (кліматичні зміни, забруднення, вичерпання ресурсів, винищення лісів) тощо, тому ключовими навичками, на розвиток яких має бути зорієнтований університет / освітні програми та послуги, є такі: «м'які навички»; цифрові та технологічні навички; інтелектуальні навички (мислення, осмисленість, brainpower (інтелект, сила розуму)); соціально-емоційні навички (сердечність, «навички людяності»); навички

екологічної відповідальності (екологічного лідерства). І зрозуміло, що розвиток вищої освіти сьогодні визначається такими тенденціями, як міждисциплінарність.

Кафедра суспільних дисциплін є частиною університетської команди, що впроваджує в життя принципи і соціальні смисли нової парадигми вищої медичної освіти. Ми активно формуємо нові форми навчання і за підтримки ректорату створюємо та реалізуємо нові освітні-культурні проекти Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

Саме тому участь у навчально-методичній конференції «Стратегії функціонування педагогічної системи сучасної медичної та фармацевтичної освіти в умовах викликів сьогодення» може слугувати добрим підґрунтям для пошуку рішень впровадження парадигми вдосконалення викладання і навчання як на рівні університету, так і на рівні держави.

В умовах воєнного стану викладання суспільних дисциплін у дистанційному режимі за допомогою сервісів msTeams здійснюється у різних формах: опитування на семінарських заняттях, тестові і контрольні завдання, додаткові доповіді, а також обговорення актуальних проблем сучасного суспільного життя і повоєнних перспектив для України та світу, ролі в цих процесах представників медичних і фармацевтичних професій як на семінарських заняттях, так і на засіданнях історичного й філософського дискусійних клубів, що діють при кафедрі.

Організаційно-технічні проблеми, які виникають в умовах воєнного стану та які пов'язані з періодичними повітряними тривогами, відсутністю світла чи інтернет зв'язку у викладачів та студентів, успішно вирішуються на основі залучення додаткових технічних ресурсів (доповнення звичайного інтернет-зв'язку мобільним у випадках проведення занять з дому), взаємозаміни викладачів, завантаження студентам письмових завдань для відпрацювання пропущених занять, проведення щотижневих консультацій.

Опитування та дискусії на семінарських заняттях були орієнтовані на виявлення рівня засвоєння студентами основного матеріалу теми на основі прослуханих лекцій, опрацьованих навчальних посібників та додаткового матеріалу, а також на вироблення умінь формулювати й обґрунтовувати власну позицію стосовно актуальних сучасних проблем світу, України та медико-фармацевтичної професійної спільноти.

У курсі «Філософія» особливу увагу приділяли темам, що інтегрують ресурси практичної філософії та психології для смисложиттєво-ціннісної орієнтації людини в критичних ситуаціях, а також соціально-філософському осмисленню проблем і перспектив розвитку сучасного світу в умовах глобалізації, інформаційного суспільства та наявних викликів ліберально-демократичній суспільно-політичній системі, визначення можливого місця та оптимальних напрямів розвитку України в цьому контексті. Викладання історії України було орієнтоване на формування розуміння української історії як невід'ємної й важливої частини світової історії, насамперед європейської, із залученням доробок як провідних українських істориків, так і західних дослідників східноєвропейської та української історії, таких як Ен Еплбом та Тімоті Снайдер. Такій спрямованості відповідають теми зустрічей на філософському та історичному дискусійних клубах, що були проведені у поточному навчальному році: «Філософія як спосіб практично-ціннісної орієнтації в драматичні історичні періоди», «Соціальні та духовні проблеми сучасного суспільства», «Світлиця слова у безмежжі часу» (до Дня української писемності), «Українська державність: понад 1000 років традиції» (до Дня Соборності України).

Відтак, викладання дисциплін повинно мати методично обґрунтований алгоритм і передбачати застосування тих засобів навчання, які характеризуються найбільшим дидактичним потенціалом і можуть бути продуктивними в умовах дистанційної освіти.

Логічним вбачаємо перехід до посткласичної системи навчання, тобто до використання методів і прийомів, які передбачають активну участь студента у процесі опанування навчального матеріалу.

Виходячи з цього, доцільним вбачаємо використання проблемно-пізнавальних завдань на заняттях з «Філософії», «Історії України», «Історії медицини», «Біоетики», коли студенти шляхом аналізу доступних історичних документів, першоджерел, конкретних історичних подій чи рішень здійснюють всебічне вивчення теми, пропонують альтернативний (імовірний) розвиток подій за

умови прийняття протилежних (порівняно з тими, що відбулися, були реалізовані) рішень у заданому науково-історичному контексті. Завдяки цьому відбувається розвиток навичок аналізу і критичного мислення, оцінювання наслідків прийнятих рішень, а також уміння аргументовано висловлювати свою позицію, виробляються комунікативні навички.

Таким чином, важливою є система навчання, яка сприятиме не рутинному накопиченню студентами матеріалу, а розвитку логічного, критичного мислення, здатності до порівняння й узагальнення.

Для осмислення проблем та завдань, які постають перед сучасним українським суспільством та суспільно-гуманітарною освітою, кафедрою було ініційовано й проведено круглий стіл «Ми відповідальні за майбутнє», у якому, крім співробітників ЗДМУ, взяли участь провідні науковці із суспільних та гуманітарних дисциплін ЗДМУ, Запорізького національного університету, Житомирського державного університету ім. Івана Франка, Івано-Франківського національного медичного університету. Цю дискусію було плідно продовжено на Міжнародній науковій конференції «Соціальне прогнозування та проектування майбутнього: перемога, мир та відновлення у післявоєнній Україні», яка була проведена на базі Запорізького національного університету та в якій взяли участь співробітники кафедри суспільних дисциплін. У рамках науково-практичної конференції «Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини», яку вже четвертий рік поспіль проводять кафедра суспільних дисциплін та кафедра дитячих хвороб і яка в цьому році набула статусу міжнародної, дві секції було присвячено проблемам української медицини та медичної дистанційної освіти в умовах війни, що дало можливість здійснити обмін цінним досвідом між науково-педагогічними працівниками закладів вищої медичної освіти та працівниками медичних установ України.

Наша конференція підтвердила, що в рамках міждисциплінарного діалогу досвід медицини може стати дуже корисним для сучасної філософії, по-перше, з тієї причини, що ці два види рефлексії виникли і розвивалися у безпосередній взаємодії, згідно з відомою тезою Гіппократа «Лікар-філософ подібний до Бога». По-друге, для медицини впродовж усієї історії її існування визначальним залишається питання «Що таке людина?», оскільки соціальна природа медицини виявляється у здатності науки впливати на суспільство. Йдеться про сформовану нову модель існування людини, а саме про модель «суспільства ремісії». І по-третє, медицина – найбільш наочний приклад того самого впливу «культури» на «природу», «штучного» – на «природне», що настільки небезпечним чином виявляє себе в деяких характеристиках здійсненого сьогодні «онтологічного повороту».

Отже, проаналізований досвід кафедри суспільних дисциплін, як частини університетської команди, показує, що долається «прірва» між природничими і соціогуманітарними науками, а міждисциплінарність стає основою формування фахівця, медика, фармацевта, які прийдуть до людей і працюватимуть на засадах моралі і взаєморозуміння.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «БІОЛОГІЧНА ХІМІЯ» У СТУДЕНТІВ ІІ КURСУ СПЕЦІАЛЬНОСТІ 227 «ФІЗИЧНА ТЕРАПІЯ, ЕРГОТЕРАПІЯ»

Є.Р. Федотов, доцент, Є.К. Михальченко, ст. викладач, О.Ю. Черчесова, ст. викладач

Ключові слова. дистанційна форма навчання, фізична терапія, ерготерапія, викладання біологічної хімії, асинхронний режим освітнього процесу.

Вступ. Дуже важливим завданням медичних закладів освіти є підготовка реабілітологів, особливо в умовах війни. Нажаль з кожним роком ця задача стає дедалі важчою, спочатку пандемія коронавірусу внесла свої корективи в освітній процес та призвела до переходу на дистанційну форму навчання, що суттєво погіршило якість освіти в середній школі. Безумовно, це відобразилося на вчорашніх абітурієнтах, які на превеликий жаль, не змогли отримати якісних навичок спілкування. Сьогодні ж, ми стикнулися з новою бідом, сусідство з лінією фронту та, як наслідок, регулярні обстріли нашого міста, в результаті чого ми вимушені продовжити освітній процес в online-форматі.